Tekst van Laurens-Jan Brinkhorst over het standpunt van de D'66-
Tweede Kamer-fractie in het kernwapendebat voor de Algemene Leden- Vergadering van D'66 te Amersfoort op 1 december 1979.

Congres,

Wij zijn blij in de gelegenheid te zijn om ons standpunt, zoals inge- nomen tijdens het Kamerdebat van een paar weken geleden, te kunnen toelichten, de achtergronden te verduidelijken en op een paar punten in te gaan, die in de publiclteit niet veel aandacht hebben gekregen.

Voor alles wil ik op een vraag ingaan die velen zichzelf en ons hebben gesteld:
Komt het Congres te laat, in de zin dat de kaarten zijn geschud, nu de fractie drie weken géleden over een aantal kwesties al een standpunt in de Kamer heeft ingenomen ?
Wij geloven van niet. Natuurlijk hadden ook wij liever eerst de partij uitvoeriger geraadpleegd alvorens, zeker in een moeilijke zaak als deze, een uitspraak te doen, maar je kunt nu eenmaal geen positie in de Kamer uit de weg gaan als anderen daarom vragen. Maar ik wil er met klem op wijzen, dat we niet aan het eind staan van een proces, maar -in tegendeel -veel meer aan het begin van een lange weg, die uitein- delijk tot een vredige, minder bewapende wereld moet leiden. Wat de in- spraak nu betreft: Voor het besluit van het Kabinet op 7 december; Voor het besluit van de NAVO op 11 en 12 december; Voor het standpunt van de Tweede Kamer-fractie ter toetsing van het kabinetsstandpunt vlak voor Kerstmis, krijgt het Congres de gelegenheid zich uit te spreken. De cruciale momenten komen dus nog volop aan bod. Maar naast de vragen die nu aan de orde zijn, hopen wij en rekenen wij er ook op, dat een toe- komstperpectief door het Congres wordt geschetst, anders dan drie jaar geleden toen het beleidsprogramma op dit punt zonder inhoudelijke dis-
cussie is aanvaard.De fractie zou het toejuichen als het Congres mede de richting aangeeft voor de vernieuwing van het partij-, programma, -die volgend jaar aan de orde is: daarbij uitgaande van de wens om de bewapeningsspiraal te doorbreken en ook de afbouw van de kerpwapens uiteindelijk in geheel Europa tot stand te brengen. Daarvoor is durf nodig. Durf voor idéalisme en ook voor réalisme met betrekking tot deweg hoe die situatie is te bereiken. Wat ook de uitkomst van ons débat zal zijn, de zorgvuldigheid waarmee we naar elkaars argumenten zullen luisteren en daarop onze standpunten zullen bepalen, zal voor de invloed van de partij als geheel beslissend zijn. Ik heb het in de Kamer gezegd en her- haal het hier: Ook de fractie als geheel heeft geworsteld en

worstelt nog steeds met de problematiek. Dat kan ook niet anders. Want discussiëren over de kernwapens is voor ailes een kwestie, die te maken heeft met het voortleven van de gehele mensheid. Ik kan U verzekeren dat bij ons allemaal de ethische vraag van het over- leven voorop staat. Over dat uitgangspunt bestaat volstrekte unani- miteit.
Natuurlijk zijn er bij de uitwerking daarvan verschillende standpunten in ons interne débat verwoord. Dat is niet iets om ons voor te schamen. Het zou ook te gek zijn als in een partij als de onze, die een vernieuwing van de samenleving tot stand wil brengen, niet verschillend over deze zaken werd gedacht. We zouden meer be- vreesd moeten zijn als bij ons een situatie bestond als bij de V.V.D waar ook met betrekking tot het veiligheidsbeleid de angst om nieuwe sporen te trekken bestaat en er daardoor de dood in de pot is,
waardoor de maatschappelijke discussie in Nederland over oorlog en vrede, aan die partij voorbij trekt, terwijl zij rustig voort slaapt.
Wat is de kern van ons gezamenlijk standpunt ?
Die kern is, dat de bewapeningsspiraal moet worden doorbroken en dat daarvoor een eenzijdige daad van de NAVO vereist is, om zo het vertrouwen bij de Sovjet Unie op te wekken, om ook van haar kant te reageren door niet verder te gaan met de bewapenings- wedloop. lemand zei mij kort geleden: Wapenbeheersing is eigenlijk een onnatuurlijke daad,want je moet daarvoor je rug durven rechten. Welnu, de fractie heeft de rug gerecht en is unaniem tegen een beslissing tot produktie en invoering van nieuwe kernwapens - van 572, maar ook van 10
De fractie is tot een eensluidend standpunt gekomen,

- niet vanuit de overweging dat ieder besluit beter is dan niets,
- niet omdat het een lafhartig compromis is, uit nood geboren,
- maar omdat wij geloven, dat in dat standpunt de verschillende spanningsvelden, die bij kernwapens aan de orde zijn, het beste tot uiting worden gebracht.

Daarmee geef ik aan, dat het niet om de of alleen één waarheid kan gaan. Immers het gaat om de spanning

- tussen ethiek en politiek;
- tussen nationale wenselijkheid en internationale mogelijkheid;
- tussen handhaving van het huidige machtsevenwicht em de doorbraak naar een wereld, waar niet de macht, maar hét recht zegeviert.

Alleen voor degenen, die de wereldverhoudingen beheerst zien uitsluitend door puur

machtsdenken, of Juist omgekeerd, de realiteit van de internationale verhoudingen niet willen of niet kunnen zien, doen zich geen problemen voor. Machtsverhoudingen bestaan zeker. Maar als men alleen die invalshoek zou kiezen, zou dat voor een partij als de onze volmaakt onaanvaardbaar zijn. Een verantwoorde besluitvorming is alleen mogejijk, als je je realiseert dat kernwapens een totaal extra dimensie aan alle andere wapensystemen toevoegen, zonder dat ik een ogenblik de ver- schrikkingen van het gebruik van conventionele wapens wil veronacht- zamen.
De militaire betekenis van wapens mag voor de stabiliteit niet geheel worden uitgewist. Ik verwijs bijvoorbeeld naar de functie van de
UNIFIL-troepen in de Libanon om Israel en de PLO uit een te houden.
Maar wapensystemen zijn vaak meer uit politieke- dan uit militaire noodzaak ingevoerd. Bewapening vervult dan eerder een rol als reactie op een'gevoel van bedreigdheid, dan als een wens tot doorbraak van de reele machtverhoudingen. Het gaat er nu om dit proces om te keren, een politiek signaal te geyen zonder dat de reele veiligheidsver- houdingen worden aangetast. Want laten we niet vergeten, naast de aan beide zijden, NAVO en Warchau Pakt, bestaande "overk-ill" heeft ook de Sovjet Unie reden zich door het Westen bedreigd te voelen. Wel bestaat er bij de middellange afstandskernwapens een verschil in moderniseringstempo tussen Oost en West (de laatste nucleaire Systemen aan NAVO- zijde werden in 1969 ingevoerd), terwijl de Sovjet Unie sinds twee jaar bezig is met de produktie en invoering van de SS-20 en de Backfire bommenwerper. Maar men dient er tevens rekening mee te houden dat aan westerse kant drie kernmachten meespelen, terwijl aan de oostkant alleen de Sovjet Unie over een kernmacht beschikt.
Nu kan men wel vanuit NAVO-gezichtspunt zeggen, dat de Franse en Britse kernmacht niet, danwel zeer gedeeltelijk, zijn onderworpen aan het NAVO-commando, het is toch reeel aante nemen dat deze Systemen vanuit ide Sovjet Unie wel worden meegerekend en ook daar als een bedreiging worden gezien. Bovendien moet men niet vergeten . dat de Franse force de frappe in de komende jaren zal worden vernieuwd en dat.ook het Verenigd Koninkrijk kort voor een belangrijke moderniseringsbeslissing Staat.
Ik heb al iets gezegd over de spanning tussen nationale wenselijkheid en internationale mogelijkheid.
De fractie heeft dan ook bij haar standpunt betrokken, dat het niet
alleen gaat om onze eigen veiligheid, maar ook om de verschillen in

beoordeling van andere bondgenoten. Wij moeten onze invloed op de NAVO als geheel blijven behouden.
Het is bekend dat geen van de andere NAVO-landen op het ogenblik de weg wil-inslaan, die wij voorstellen, behalve wellicht Denemarken, maar dat heeft anders dan Nederland geen nucleaire verantwoordelijk- heid gedragen. Een Nederlands standpunt mag niet worden gezien alleen als het ontsnappen aan de bondgenootschappelijke solidariteit terwijl
wij doorin de NAVO te blijven - wel aanvaarden dat kernwapens een functie in de oorlogsvoorkoming kunnen vervullen. Dat zou een vorm van escapisme zijn ten opzichte van onze eigen verantwoordelijkheid, waardoor we onze invloed geheel zouden verliezen. Vanuit die invals- hoek heeft de fractie uitgesproken dat het niet gaat om het niet produceren en niet plaatsen in Nederland, maar om heel Europa.
Want laten we wel zijn: we hebben al dertig jaar lang kernwapens aanvaard en daarmee idus al iang 'Vuile handen" gemaakt. Het niet aan-
geven van de weg hoe kernwapens moeten verdwijnen --,ook in andere
Europese landen - is geen "schone handen"politiek, maar "schone handschoenen" politiek, om onze vuile handen te verbergen.
Daarnaast heeft de fractie een beperkte tijdsperiode voor het eenzijdig niet beslissen gesteld.
Sommigen zullen zeggen, dat het betekent "onderhandelen met het mes op tafel". Wij geloven dat niet. Het mes op tafel leggen iou zijn om nu te beslissen tot produceren en invoeren. Een derge-lijk besluit is moeilijk om te keren. Maar wat belet de Sovjet Unie om als reactie op een niet-moderniseringsbesluit van onze zijde, nu ook concrete Signalen te geven ? Ook de Italiaanse Communistische Partij heeft dat voorgesteld. Toetsing van een werkelijke ontspanningsbereidheid aaa beide zijden is toch redelijk Het gaat niet om het definitief afsluiten van die onderhandelingen, maar wel om het verschaffen van duidelijke Signalen. Een nieuwe, zelfstandige toetsing van deze kant is daarom tegen die tijd vereist. Ook bij de Sovjet Unie is het van belang dat de bereidheid om stappen te nemen tot druk aanleiding geeft. Ook daar moet achter- docht, ja juist daar moet achterdocht worden overwonnen, gezien de geslotenheid van de samenleving. Men moet het belang bij de Sovjet
Unie verhogen op eventuele suggesties van de NAVO in te speien.
Het ongeduld vari onze samenleving, met de huidige kernbewapening, met name ook

van de open samenlevingen van West-Europa, is goed te begrijpen. Daarom is een eenzijdig besluit om de bewapening niet voort te zetten vereist en daarom moeten wij bereid zijn risico's te lopen. De kennis van kerntechnologie is nu eenmaal in de wereld. De beslissende vraag is hoe te zorgen dat via concrete stappen met alle macht, kracht en vindingrijkheid kan worden ontsnapt aan een situatie, die de wereld in brand zet.
De fractie heeft haar bijdrage geleverd. Het woord is aan U I